J. Myanmar. Acad. Arts Sci. 2019 **Vol. XVII. No. 6A**

မင်းထိပ်ဦးနေချောင်းမှ စာဆိုဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ထွင်ဉာဏ်

မင်းမင်းသန်း*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာစာပေနယ်ပယ်ရှိ ရှေးကဗျာကဏ္ဍတွင် ပါဝင်သော မင်းထိပ်ဦးနေချောင်းမှ စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ ထွင်ဉာဏ်ကို လေ့လာ တင်ပြထားသော စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ အစဉ်အလာ ချောင်းအဖွဲ့များနှင့် ကွဲပြားစွာ ဖွဲ့စပ်ထားသည့် စာဆိုဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ မင်းထိပ်ဦးနေ ချောင်းကို အလေ့လာခံအဖြစ် သတ်မှတ်၍ စာဆို၏ထွင်ဉာဏ်ကို ဆန်းစစ် တင်ပြထားပါသည်။ ဤစာတမ်းကို အခန်း(၃)ခန်း ခွဲ၍ တင်ပြထားပြီး မင်းထိပ်ဦးနေ၏ ခမည်းတော်အဖွဲ့များ၊ မယ်တော်အဖွဲ့များတွင် လောကသဘာဝ၊ လူ့သဘာဝသရုပ်တို့ကို များစွာထင်ဟပ်ဖွဲ့ဆိုထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် ဘုရင်၏ ဘုန်းလက်ရုံးကို အလိုင်းတကြီး ချီးမြှောက်ဖွဲ့ဆိုလေ့ရှိသည့် ချောင်း ဟူသော ကဗျာပုံသဏ္ဌာန်တွင်ပင် လောက အမှုအရာ၊ လူ့အမှုအရာတို့ကို ဦးစားပေးဖွဲ့ဆိုထားကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်ပြီး စာဆို၏ အရေးအဖွဲ့စွမ်းရည် ထူးခြားမှုကို လေ့လာလိုသူတို့အတွက် အထောက်အကူ ပြုနိုင်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ – ***အလှဖွဲ့၊ လောကသဘာဝ၊ လူသဘာဝ၊ ထွင်ဉာဏ်၊ ရှေ့ဆောင်လမ်းပြသဖွယ်။***

နိဒါန်း

စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် ‘ရှေးကမြန်မာစာပေသစ်’ ဟူသော ဆရာဇော်ဂျီ၏ ချီးကျူးဝေဖန်မှုအရ အထူးစိတ်ဝင်စားခဲ့ရသော စာဆိုတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ စာဆို၏ တျာချင်းကဗျာများတွင် ဒိဋ္ဌလောကမှ ဆင်းရဲသား လူတန်းစား တို့၏ ဘဝရုန်းကန်မှု၊ ကြံ့ကြံ့ခံ ရင်ဆိုင်နိုင်မှု၊ လုပ်ငန်းအပေါ်တွင် အားစိုက် ကြိုးပမ်းမှုများဖြစ်သည့် ဘဝအားမာန်တို့ကို အသေးစိတ် ရှုမြင်သုံးသပ်၍ ပီပြင်အောင် သရုပ်ဖော်ထားသည့် စာဆို၏ အမြင်သစ်တို့ကို မြင်တွေ့ခံစားခွင့်ရခဲ့ပါသည်။ ထိုခေတ် ထိုအခါတွင် ထိုသို့ အမြင်သစ်ဖြင့် ရှုမြင်တင်ပြနိုင်စွမ်းရှိသည့် စာဆို၏ ဉာဏ်စွမ်းကို အထူးလေးစားမိရပါသည်။ ‘သူဇာကိုလည်း မပစ်နှင့်၊ စာနကိုလည်း မချစ်နှင့်’ ဟု ဆိုရိုးပြုကြသော သူဇာပျို့တွင်မူ အနုအနွဲ့ လက်စွမ်းပြအဖွဲ့များကို လည်းကောင်း၊ ရှေးရိုးအစဉ်အလာမှ ခွဲထွက်၍ လမ်းရိုးဟောင်းတွင် ဆင့်ကာ ထွင်ခဲ့ပုံကို

* ဒေါက်တာ၊ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ မြန်မာစာဌာန၊ ရတနာပုံတက္ကသိုလ်

လည်းကောင်း ထူးခြားစွာ တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ချောင်းကဗျာများတွင်လည်း မည်သို့မည်ပုံ ထူးခြားမည်ကို လေ့လာလိုစိတ်တို့ ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။ မင်းထိပ်ပန်ချောင်းတွင် ခမည်းတော်အား အိမ်ရှေ့အပ်နှင်းသည့် အခမ်းအနားအကြောင်းကို ဖွဲ့ဆိုထားပြီး မင်းထိပ်ဦးတင်ချောင်းတွင်မူ ခမည်းတော် မဟာဓမ္မရာဇာ၏ ဘုန်းတော်များကို ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ မင်းထိပ်ဦးနေချောင်းတွင် ခမည်းတော်အိမ်ရှေ့မင်း၏ အိမ်တော်တက် အခမ်းအနားကို ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ မင်းထိပ်ဦးနေချောင်းသည် စာဆို၏ ချောင်း (၃)စောင်အနက် တစ်မူထူးခြားသည်ဟု ယူဆမိသော ချောင်း ဖြစ်ပါသည်။ စာဆို၏ ထွင်ဉာဏ်ကို ဖော်ပြနေသော ချောင်းဟုလည်း ယူဆမိပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ထိုချောင်းလာ ခမည်းတော်၊ မယ်တော်အဖွဲ့များ၌ စာဆို၏ထွင်ဉာဏ်ကို ထုတ်နုတ်ကာ လေ့လာ တင်ပြရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၁။ စာဆို၏အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာကို (၁၀၄၅) ခုတွင် ဖွားမြင်ခဲ့သည်ဟု ခန့်မှန်းကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ မိဘမည်ရည်ကို မသိရပါ။ သက္ကရာဇ် (၁၀၆၀) ခု၊ စနေမင်း လက်ထက်တွင် စုရေးစုကိုင်အဖြစ် ထမ်းရွက်ခဲ့သည်။ ကဗျာလင်္ကာများစွာလည်း ရေးဖွဲ့ ခဲ့သည်။ သက္ကရာဇ် (၁၀၇၆) ခု၊ ဟံသာဝတီရောက် မင်းတရားကြီးလက်ထက်တွင် မင်းလှကျော်ထင်ဘွဲ့ ရရှိသည်။ အသည်ဝန်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းလည်း ခံရသည်။ ထိုမျှသာမက နတ်သျှင်နောင်ဘွဲ့၊ ပဒေသရာဇာဘွဲ့များကိုလည်း ပေးသနားခြင်း ခံခဲ့ ရသည်။

ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ စာပေလက်ရာများအဖြစ် သူဇာပျို့၊ မဏိကက်ပျို့၊ ကျေးဇူးတော်ပျို့ စသည့် ပျို့များ၊ ထိပ်ဦးနေချောင်း၊ ထိပ်ဦးတင်ချောင်း၊ ထိပ်ပန်ချောင်း စသော ချောင်းများ၊ (၃၇)မင်း နတ်ချင်းများ၊ ဇာတ်ချင်းများ၊ ဘုန်းတော်ဘွဲ့ သီချင်းခံကြီးများ၊ မဏိကက်ပြဇာတ်၊ တျာချင်းများ စသည်တို့ကို တွေ့ရပါသည်။ စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် သက္ကရာဇ် (၁၁၁၆) ခု၊ အသက်(၇၀)ကျော် အရွယ်တွင် သံလျင်မြို့၌ အနိစ္စရောက်ခဲ့ပါသည်။

၂။ ချောင်း ဝေါဟာရနှင့် သဘောသဘာဝ

ချောင်း ဟူသော ဝေါဟာရကို ကဗျာဗန္ဓသာရကျမ်းတွင် ပုဂံဝန်ထောက်မင်း ဦးတင်က–

"ချောင်း ဆိုသည်မှာ မြန်မာဘာသာ ဖြစ်သည်။ ချေမ်းသာယာစွာ အကြောင်း ချင်းတတို့ကို ဖွဲ့ဆိုသော ကဗျာ"[၁]

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

မြန်မာစာပေသမိုင်းတွင် ဦးဖေမောင်တင်က–

"ချောင်း ဟူသည်မှာ မင်းသား မင်းသမီးငယ်များအား ယော်ဥတော် မင်္ဂလာ ဆင်ယင်ကျင်းပသည့်အခါများတွင် ပုခက်အတွင်း၌ သိပ်၍ ပုခက်ကိုလွှဲရင်း သီဆိုကျူးရင့်ချော့မော့ရသော ကဗျာ ဖြစ်၍ ဂီတသဘော သက်ဝင်သော သီချင်းပင် ဖြစ်သည်။"[၂]

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

မြန်မာအဘိဓာန်တွင်–

"ငယ်ရွယ်သော ဘုရင့်သားတော် သမီးတော်များ ဇာတိမာန် တက်ကြွစေရန် မျိုးရိုးစဉ်ဆက် ဘုန်းတန်ခိုး တောက်ပခဲ့ပုံကို ဖွဲ့ဆိုသော ရှေးကဗျာတစ်မျိုး"[၃]

ဟု ဖွင့်ပြထားပါသည်။

အထက်ပါ ဖွင့်ဆိုချက်များအရ ချောင်းသည် ဘုရင့်သားတော် သမီးတော်တို့အား အိပ်ပျော်စေရန် မျိုးရိုးဂုဏ်အရည်အချင်းများကို ဖွဲ့နွဲ့ကာ ချေမ်းသာယာစွာ ရွတ်ဆိုရသော သီချင်းတစ်မျိုးဟု ဆိုရပါမည်။

ချောင်းများတွင် ချောင်းအဖွဲ့ခံ မင်းသား မင်းသမီးငယ်တို့ကို မည်သည့်အကြောင်းကို မည်သို့မည်ပုံ လျှောက်တင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ဦးစွာ ပဋိညာဉ်စကား ဖွဲ့ဆိုလေ့ ရှိကြပါသည်။ ထို့နောက် ကမ္ဘာပျက်ပုံ၊ တည်ပုံ၊ ဗျာဒိတ်ပေးပုံတို့ကို ပါဝင်ဖွဲ့ဆိုလေ့ ရှိကြပါသည်။ ပုခက်ဘွဲ့များ၊ ပုခက်လွှဲဘွဲ့များ၊ မင်းဆက်ရာဇဝင်များလည်း ပါဝင်လေ့ ရှိပါသည်။ ဘုရင်၏ လက်ရုံးရည်၊ နှလုံးရည်ဆိုင်ရာများ၊ ပြည်ဘွဲ့ မြို့ဘွဲ့များလည်း ပါဝင်လေ့ ရှိပါသည်။ ချောင်းအဖွဲ့ခံ မင်းသား မင်းသမီးငယ်တို့၏ ဘိုးတော်၊ ဘွားတော်၊ ခမည်းတော်၊ မယ်တော်တို့၏ အလှကိုလည်း ဖွဲ့ဆိုလေ့ ရှိပါသည်။ ချောင်းများတွင် အလှဘွဲ့များ ပါဝင်ခြင်းသည်လည်း သဘာဝတစ်ရပ်ပင်

[၁] တင်၊ ဦး၊ ၁၉၆၉၊ ၃၄၄။

[၂] ဖေမောင်တင်၊ ဦး၊ ၁၉၈၇၊ ၅၇။

[၃] မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၁၉၉၁၊ ၄၃၅။

ဖြစ်ပါသည်။ ရေးဖွဲ့ရာတွင် အဖွဲ့ခံ သားတော် သမီးတော်တို့ နားဝင်ချိုစေရန် ဒေသံဖြင့် အစချီကာ ဒေသံဖြင့် အဆုံးချ၍ ဖွဲ့ဆိုလေ့ ရှိပါသည်။ ပိုဒ်ရတု၊ မော်ကွန်းတို့နည်းတူ လေးလုံးစပ်အဖွဲ့ ဖြစ်ပြီး အများအားဖြင့် ၄-၃-၂ ကာရန်ဖြင့် ဖွဲ့ဆိုလေ့ ရှိပါသည်။ ဧချင်းကဗျာများသည် မင်းဆက်ရာဇဝင်နှင့် သမိုင်းကြောင်းကို ဦးစားပေးဖွဲ့ဆိုထား သောကြောင့် ရာဇဝံသဉာဏ်နှင့် ဝီရရသတို့ကို ခံစားရစေကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

၂၊ ၁။ ဧချင်းအဖွဲ့ခံမင်းသမီးနှင့် ဧချင်းစာဆို

ဧချင်းအဖွဲ့ခံမင်းသမီးဖြစ်သော မင်းထိပ်ဦးနေ၏ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်နှင့်ပတ်သက်၍ မင်းထိပ်ဦးနေ ဧချင်းပိုဒ်ရေ (၄)တွင်-

> "သည့်နောက်သည်းချာ၊ မဟာဓမ္မရာဇာ၊ ဆက်ကာစံပျော်၊ ညီတော် ဘုန်းဝှန်၊ သာလွန်မင်းတရား၊ သည်းကြားဘုန်းလျှပ်၊ ငါးထပ်ဒါယကာ၊ နရာထိပ်ပေါ်၊ ညီတော်ပြည်မင်း၊ ရင်တွင်း သည်းချာ၊ ဆက်ကာဘုန်းတောက်၊ အထွတ်ရောက်၏၊ သည့်နောက်ကျော်သည်း၊ ခမည်းတော်ဘေး၊ ဘုန်းမွေးပွင့်လျှာ၊ ဧကရာလျှင်၊ စန္ဒာဒေဝီ၊ မဟေသီနှင့်၊ တူပြိုင်ရွှေနန်း၊ စံသိမ်းမြန်း၍၊ ကြင်နှန်းသည်းချာ၊ မဟာသြရသ ရှင်ဖဘိုးတော်၊ ဘုန်းကျော်သည့်ရှင်၊ လူထွတ်တင်ကို၊ ရည်ထင်ကိုယ်စား၊ အိမ်ရှေ့ထားလျက်"[၁]

ဟု ခမည်းတော် မဟာဓမ္မရာဇာအကြောင်းကို ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။

မှန်နန်းရာဇဝင်တွင်လည်း ဟံသာဝတီရောက်မင်းကြီး (ကြာသပတေးမင်း)နှင့် စပ်လျဉ်း၍-

> "ခမည်းတော်လေးကျွန်းမာန်အောင်၊ ဘုရားဒါယကာ နတ်ရွာစံတော်မူလျှင် သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းသည် မဟာဓမ္မရာဇာဓိပတိတံဆိပ် နာမံတော်ကိုခံ၍ ရွှေနန်းတက်တော်မူပြီးသော် မိဖုရားကြီးကို မဟာဇနိန္ဒာဓိပတိဒေဝီကို တောင်ဆောင်ကို မဟာရာဇဓိပတိဒေဝီ၊ အလယ်နန်းတော်ကို မဟာဓိပတိ ဒေဝီ"[၂]

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၂-၃။
[၂] မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၊ ၂၀၀၃၊ ၃၆၆။

ဧချင်းအဖွဲ့ခံ မင်းထိပ်ဦးနေမင်းသမီးသည် ဟံသာဝတီရောက်မင်းတရားနှင့် မိဖုရား မဟာဓိပတိဒေဝီတို့မှ ဖွားသန့်စင်သော ဒုတိယသမီးတော် ဖြစ်သည်။ ယင်းကို ပိုဒ်ရေ (၁)၌–

"မဟာရာဇာဓိပတိ၊ မည်တော်ရှိသည်၊ သီရိထွန်းပ၊ နရသင်းကျစ် ဇကရာဇ်၏၊ ရင်နှစ်သွေးရည်၊ လှသည်ရောင်ဆင်း၊ လနှယ် ဝင်းသည့် မင်းထိပ်ဦးနေ"[၁]

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

မင်းထိပ်ဦးနေဧချင်း ပိုဒ်ရေ(၁)တွင်–

"ဘုရားကျွန်တော်၊ ထင်ပေါ်မင်းပွဲ၊ မင်းရဲမင်းလှ၊ ကျော်ထင်၊ ဦးတင်ရှိမြောက်၊ စီကုံးလျှောက်မည်။"[၂]

ဟု လည်းကောင်း၊

ပိုဒ်ရေ (၃၂) နိဂုံးပိုဒ်တွင်–

မင်းထိပ်ဦးနေ၊ လှူထိပ်ဖွေ၏၊ ကျက်သရေမြင့်ရာ၊ ဧချင်းစာကို မှတ်ရာရေးလစ်၊ သက္ကရာဇ်မှာ၊ တစ်ထောင်သာ၍၊ တစ်ရာ လည်းကျော်၊ သုညပေါ်လျက်၊ ခြောက်ခုတက်၍၊ နတ်စက် လေလို၊ လဝါဆိုဟု နဂိုရ်ဆန်းစ၊ သုံးရက်မျှနှိုက်"[၃]

ဟု လည်းကောင်း ဖော်ပြထားချက်များအရ စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် 'မင်းရဲမင်းလှကျော်ထင်' ဘွဲ့ဖြင့် ဤဧချင်းကို ဖွဲ့စပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ သက္ကရာဇ် (၁၁၀၆) ခု ဝါဆိုလဆန်း (၃)ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့ဆိုပြီးစီးခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

၃။ မင်းထိပ်ဦးနေဧချင်းမှ ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ထွင်ဉာဏ်

မင်းထိပ်ဦးနေဧချင်းသည် ပိုဒ်ရေ (၃၂)ပိုဒ်သာ ပါရှိသည့် ဧချင်းတစ်ပုဒ် ဖြစ်ပါသည်။ ဧချင်းတွင် မင်းဆက်ရာဇဝင်အဖွဲ့ကို ပိုဒ်ရေ (၆)ပိုဒ်ဖြင့် အကျဉ်းမျှ ဖွဲ့ဆိုထားပြီး ဧချင်းအဖွဲ့ခံ မင်းသမီးလေးနှင့် ခမည်းတော်အဖွဲ့၊ မယ်တော်အဖွဲ့တို့ကို ကျန်ဧချင်း ပိုဒ်ရေ (၂၆)ပိုဒ်တွင် ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ဧချင်းအများစုတွင် ပါဝင်ဖွဲ့ဆိုလေ့

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၁။
[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၁။
[၃] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၂၂။

ရှိသည့် ပုခက်ဘွဲ့များ၊ ပြည်ဘွဲ့ မြို့ဘွဲ့များ၊ တိုက်ပွဲဘွဲ့များ ပါဝင်ခြင်း မရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ မင်းထိပ်ဦးနေဧချင်းတွင် မင်းထိပ်ဦးနေ၏ခမည်းတော် အိမ်ရှေ့စံဘဝ၊ အိမ်တော်ပြောင်းသည့်အခမ်းအနား မြင်ကွင်းသရုပ်ကို အသေးစိတ်ဖွဲ့ဆိုထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ခမည်းတော်အဖွဲ့များ

ဧချင်းစာဆိုအများစုသည် ဧချင်းအဖွဲ့ခံ မင်းသား မင်းသမီးတို့၏ ခမည်းတော် အကြောင်း ဖွဲ့ဆိုကြရာ၌ လက်ရုံးရည်၊ နှလုံးရည်နှင့် ပြည့်စုံသော မင်းဖြစ်ပုံကို ဦးစားပေး ဖွဲ့ဆိုလေ့ရှိကြပါသည်။ မင်းထိပ်ဦးနေဧချင်းတွင်မူ စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာက ဧချင်းအဖွဲ့ခံ မင်းထိပ်ဦးနေမင်းသမီးလေး၏ ခမည်းတော်သည် မြင်ရသူအပေါင်း တို့၏ စိတ်နှလုံးကို ယူကျုံးဆွဲငင်နိုင်စွမ်းရှိပုံကို အထူးတလည် ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ထိုသို့ ဖွဲ့ဆိုထားခြင်းကပင် အခြားဧချင်းများတွင် တွေ့ရလေ့ရှိသည့် ခမည်းတော် အဖွဲ့များနှင့်မတူ ကွဲပြားစွာ ဖွဲ့ဆိုထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

မင်းထိပ်ဦးနေဧချင်း ပိုဒ်ရေ (၃၄)တွင် အိမ်ရှေ့မင်း အိမ်တော်ပြောင်းသည့် အခမ်းအနား၌ မင်းထိပ်ဦးနေ၏ ခမည်းတော်ကို ရှုမြင်ရသူ ပျိုပျိုအိုအိုတို့၏ သဘာဝကို ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ မင်းထိပ်ဦးနေ၏ ခမည်းတော်အား ရှုမြင်မိသူတို့သည် အယောင်ယောင်အမှားမှား ဆိုမိပြုမိကြပုံ၊ ဆောက်တည်ရာမရ သတိလက်လွတ် ပြုမိကြပုံတို့ကို–

> "မှူးထူးမင်ထင်၊ တချို့လျှင်လည်း၊ ဟာရှင်မင်းပျို၊ ဘယ်ကို
> လွန်ကျူး၊ သွားရာဘူးဟု၊ ခေါ်ထူးသံချို၊ ပျောင်းပျလိုနှင့်၊ ဆို၍
> မှားချွတ်၊ သူ့အဝတ်ကို ရွတ်ရွတ်ငင်ထား၊ ဆွဲမိမှား၏" [၁]

ဟု လည်းကောင်း၊

> "မှူးထားထူးလည်၊ တချို့သည်လည်း၊ လိုက်မည်ထခါ၊ ဖွယ်ရာ
> မကောင်း၊ တစ်ယောက်ခေါင်းကို၊ နှိပ်ထောင်းနင်းသွား၊ ကျော်မိ
> မှား၍" [၂]

ဟု လည်းကောင်း၊

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၁၄။

[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၁၄။

"ချောက်ချားသည်းချာ၊ တချို့မှာလည်း၊ ပွင့်လျားထိပ်စ၊ ထိပ်ထားလှငယ်၊ ခဏလာတည့်၊ ဖက်ပါလှည့်ဟု၊ တည့်တည့် သံချို၊ ဆို၍လက်ဝါး၊ ရမ်းမိမှား၏"[၁]

ဟု လည်းကောင်း၊

"ဖြစ်လားကျူးကျော်၊ တချို့သော်လည်း၊ အပေါ်တခြား၊ တစ်ယောက် ပါးကို၊ သွား၍ပေးမှား၊ နမ်းမိငြား၏"[၂]

ဟု လည်းကောင်း ရေးဖွဲ့ဖော်ပြထားပါသည်။ 'မူးထူးမင်ထင်၊ တချို့လျှင်လည်း' 'မူးထားထူးလည်၊ တချို့သည်လည်း' 'ချောက်ချားသည်းချာ၊ တချို့မှာလည်း' 'ဖြစ်လားကျူးကျော်၊ တချို့သော်လည်း' ဟူ၍ ပုံစံတူပုဒ် အပြိုင်အဖွဲ့တို့အရ ဟံသာဝတီရောက် မင်းတရားကြီးအား ရှုမြင်ရသူအသီးသီး၏ ခံစားချက်အသီးသီး၊ အမူအရာအသီးသီးကို မြင်ယောင်ကာ ဟာသရသကို ခံစားရစေသည်။ 'ဆွဲမိမှား'၊ 'ကျော်မိမှား' 'ရမ်းမိမှား'၊ 'နမ်းမိငြား' စသည်ဖြင့် ပုံစံတူပုဒ်များတွင် စကားလုံးကွဲ များဖြင့် ခွဲခြားဖွဲ့ဆိုထားသည်မှာလည်း ရပ်တည်နိုင်စွမ်း မရှိ၊ သတိလက်လွတ် အမူအရာပျက်ယွင်းကြပုံ အမျိုးမျိုးကို ရွှင်မြူးစိတ်နှင့်အတူ မြင်ယောင်လာစေသည်။ မင်းထိပ်ဦးနေ၏ ခမည်းတော်ကို ရှုမြင်မိသူအပေါင်းတို့၏ ဆောက်တည်ရာမရ အမူအရာအဖွဲ့များသည် ယောကျ်ားပီသချောမောသော သဘာဝကို သွယ်ဝိုက်ဖော်ပြရာ ရောက်နေပါသည်။

ထိုအဖွဲ့များသည် စာဆို ရွှေတောင်နန္ဒသူ၏ မွေ့နွှန်းရကန်လာ မွေ့နွှန်း မင်းသမီး၏အလှအား မြင်တွေ့ရသော သဘော်သားကုလားများ၏ အမူအရာကို ဖော်ပြသည့်–

"နဖူးကိုမြင်သူ၊ ဘရဘူပြောင်းဆန်၊ လည်တံကိုမြင်သူ၊ မျက်ဖြူ ဆိုက်ငြား၊ သွားပါးကိုမြင်သူ၊ ပင့်သက်ရှူအော့အန်၊ ကျွမ်းပြန်၍ တစောင်း၊ လက်မောင်းနှင့် ရင်ဘတ်ကို တပ်တပ်မြင်သူ၊ ကုလားဖြူများ ဘားစီခုန်၍၊ ဘလုံထုံးသူထိုး၊ သိုးများကို ကိုက်သူကိုက်၊ ရိုက်မိသူရိုက်မိ"[၃]

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၁၄–၁၅။

[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၁၄–၁၅။

[၃] ရွှေတောင်နန္ဒသူ၊ ၁၉၆၄၊ ၁၁။

ဟူသော အဖွဲ့များ၊ ဦးတိုး၏ရာမရကန်တွင် ရာမမင်းသားအား ရှုမြင်ရသော မိတ္ထီလာပြည်သူတို့ အမူအရာကို ဖော်ပြသည့်–

> "မျက်စိပျက်၊ မျက်နှာပျက်၊ ပက်လက်ကြီးများလန်၊ နောက်ပြန်ကြီးများလဲ၊ အလွဲလွဲများပြု၊ ပုဇွန်ခရု၊ ဆံစုကို မြှောက်လိုက်ကွမ်းအစ်ကိုမှောက်လိုက်၊ တိုက်မှန်းမသိ၊ ခိုက်မှန်းမသိ၊ နထိနထင်၊ မှန်တင်စွန်းစူး၊ အဖူးအရောင်"[၁]

ဟူသော အဖွဲ့များ၊

> "ကြက်မောက်ညိုထဘီကို၊ စောက်တိစောက်တိုး၊ ဖီသိုးဖီသန်း၊ ထောင့်တန်းဖြတ်၊ ကြက်ခြေခတ်မပတ်မိ၊ ပတ်မိ၊ ခရိခရွတ်၊ ကြက်မဝတ်၊ ဖီလာဝတ် အမှားမှားဝတ်ကြလို့"[၂]

ဟူသော အဖွဲ့များ၊

> "ဘဲကရွတ်ခွေ၊ ရွက်ဝေမြိတ်သည်၊ တပြည်ပြည် အရည်ရည်၊ မတည်နိုင်ရာ၊ မျက်ကလဲဆန်ပြာ၊ မြင်လှဲ့ပါ၊ ကြင်လှဲ့ပါ၊ ငင်လှဲ့ပါ၊ တွဲလှဲ့ပါ၊ ကွမ်းယာကို ချေပစ်လို့"[၃]

ဟူသော အဖွဲ့များ၏ ရေ့ပြေးသဖွယ်ဟုပင် ဆိုနိုင်မည် ထင်ပါသည်။ စာဆိုဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် အရှင်သခင်၏ ယောကျ်ားပီသချောမောပုံကို ချီးမြှောက်ဖွဲ့ဆိုရင်း လူ့သဘော လူ့မနောတို့ကို ပီပြင်စွာ ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ လူ့သဘော လူ့သဘာဝကို မြင်အောင်ကြည့်တတ်ပြီး ထိမိအောင်ဖွဲ့ကာ ရွှင်ပြုံးစရာဖြစ်အောင် တွေးတတ်သော စာဆို၏စိတ်ကူးမှာ ထူးခြားလှသည်နှင့်အမျှ နောင်းစာဆိုတို့၏ နှစ်ခြိုက်ဖွယ်ရာ ဖြစ်လာခဲ့ဟန်လည်း တူပါသည်။ ထိုအဖွဲ့တို့သည် ယနေ့ထက်တိုင် မရိုးနိုင်သော ဟာသရသကို ပေးစွမ်းနေဆဲ ဖြစ်သည်။ တပ်မက်မှုလွန်ကဲလျှင် မဆင်ခြင်နိုင်ဘဲ အလွဲလွဲအမှားမှား အမြီးအမောက်မတည့် ကွန့်မြွှေပျက်လောက်အောင် ဖြစ်တတ်သည့် လူ့သဘာဝ၊ လောကသဘာဝကို ဖော်ထုတ်ပြရာ ရောက်သဖြင့်လည်း စာပေအရည်အသွေးကို ပြောင်မြောက်သော အဖွဲ့များဖြစ်နေခဲ့ကြောင်း တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

---

[၁] တိုး၊ ဦး၊ ၁၉၆၃၊ ၆၉။
[၂] တိုး၊ ဦး၊ ၁၉၆၃၊ ၇၀။
[၃] တိုး၊ ဦး၊ ၁၉၆၃၊ ၆၉–၇၀။

စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် ဝီရရသ၊ အဗ္ဘုတရသတို့ ခံစားရလေ့ရှိသော ချောင်းကဗျာတွင်ပင် ဟာသရသ ခံစားရစေသော အဖွဲ့များ ပေါင်းစပ်ဖွဲ့ဆိုထားခဲ့ပုံကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ဖွဲ့ဆိုထားမှုကပင် သမားရိုးကျ ချောင်းအဖွဲ့ပုံစံနှင့် ကွဲပြားသွားစေသည်။ ဝီရရသ ခံစားရသော ကဗျာတွင် ဟာသရသ ခံစားရစေသဖြင့်လည်း ပညာရှင်များက ဒုတိယတန်းစား ချောင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ဟန်တူပါသည်။ သို့ရာတွင် အစဉ်အလာမှ ခွဲထွက်ဖွဲ့ဆိုဝံ့သော၊ လူ့သဘော လောကသဘောကို သတိပြုဆင်ခြင်ဖွဲ့လေ့ရှိသော စာဆို၏သဘောကို ထင်ရှားစေသော အဖွဲ့များ ဖြစ်နေပါသည်။ စာဆို၏ ရှေ့ဆောင်လမ်းပြသဖွယ် အဖွဲ့တို့သည် နောက်နှောင်းစာပေတို့၏ အရည်အသွေးကို ပိုမိုတောက်ပြောင်စေရန် လမ်းခင်းပေးသည့်နှယ် ဖြစ်ကြောင်းလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ စာဆို၏ စိတ်အစဉ်တွင် မျက်မှောက်လောကကိုသာ ရှုမြင်ဆင်ခြင်ရေးဖွဲ့လိုသော သဘောထား အခိုင်အမာ ကိန်းအောင်းနေပုံကိုလည်း ဖော်ပြရာရောက်နေပါသည်။

စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် မင်းထိပ်ဦးနေ၏ ခမည်းတော်အပေါ် စွဲလမ်းစိတ် အလွန်အကျူးဖြစ်ရသူတို့၏ ဆောက်တည်ရာမရ အရူးအမူးဖြစ်ကြပုံ၊ ကုရာနတ္ထိ ဆေးပင်မရှိလောက်အောင် စွဲလမ်းမိကြပုံ စသည်တို့ကိုလည်း ထပ်မံ၍ အသေးစိတ် ဖွဲ့ဆိုပြထားပါသည်။ ယင်းကို–

> "ပွင့်လျှာရည်ထင်၊ ရှင့်ဖခင်ကို၊ ဆွတ်ကြင်ဝမ်းက၊ တပ်ရာဂကြောင့်၊
> ရူတရမ်းရမ်း၊ လွမ်းလည်းမပြေ၊ ဆူဝေသည်နောက်၊ ပတောက်ပရစ်၊
> ကြွေးဟစ်ဆိုမှား"[၁]

ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

> "စွဲဥပါဒါန်၊ အလွန်ဖြစ်ငြား၊ တချို့များလည်း၊ ရှည်လျားနေ့ရက်၊
> သည်းခြေပျက်၍၊ ခဲခက်ဆေးဝါး၊ သမားလက်ချ၊ စိတ်လျော့
> ကြသော်၊ ကာလခုတိုင်၊ ဈေးဆိုင်စသည်၊ ရပ်တိုင်းလည်၍၊
> မတည်ကြည်ဘိ၊ ရူးလျက်ရှိ၏"[၂]

ဟူ၍ လည်းကောင်း ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ထိုအဖွဲ့များသည် စာဆိုဦးရှုန်း၏ ဥမ္မာဒန္တီပျို့လာ ဥမ္မာဒန္တီ၏အလှကြောင့် သီဝိမင်းကြီး ရူးသွပ်ခဲ့ရပုံကို ဖွဲ့ဆိုထားသည့်–

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၁၅။
[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၁၆။

> “ပုဂ္ဂိုလ်ခန္ဓာ၊ နာမ်ရုပ်မှာ၌၊ ငါးရာထောင်မှီး၊ နိုပ်စက်ကြီးသော်၊ ခေါ်ယီးခေါ်ယောင်၊ ကတောင်ကချောက်၊ စိတ်နောက်မသာ၊ မြည်တမ်းကာမူ”[၁]

ဟူသောအဖွဲ့၏ရှေ့ပြေးသဖွယ်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

လူတို့၏သဘောသည် စွဲမိစွဲရာ စွဲတတ်မြဲ ဖြစ်သည်။ ထိုသဘောကြောင့်ပင် နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက်တို့ ကြုံလာတတ်မြဲ ဖြစ်သည်။ စာဆို ဝန်ကြီး ပဒေသရာဇာသည် မင်းထိပ်ဦးနေချောင်းတွင် အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်မှုကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့ဆိုထားခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ တပ်မက်ခြင်းပြင်းထန်မှု အကြောင်းခံလျှင် ဆိုးကျိုးဖြစ်ရပုံ လောကသဘာဝကို ပြုံးရင်း ရယ်ရင်း သတိပြုဆင်ခြင်မိစေသည်။ ထိုသို့ လောကသဘာဝကို ဆင်ခြင်တတ်သောဉာဏ်ဖြင့် ဖွဲ့ဆိုထားသော စာဆို၏ ဉာဏ်စွမ်းသည် ညောင်ရမ်းခေတ်ကို ကျော်၍ပင် နှစ်သက်ဖွယ် ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ယင်းကို ယနေ့တိုင် စာဖတ်ပရိသတ်တို့ နှစ်သက်မှုဖြစ်စေသည့် ကုန်းဘောင်ခေတ် စာဆိုတို့၏ စာပေလက်ရာများက သက်သေခံလျက် ရှိနေပါသည်။

ထိုမျှသာမက စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် မင်းထိပ်ဦးနေမင်းသမီးလေး၏ ခမည်းတော် ဟံသာဝတီရောက်မင်းကြီးအား ငေးမောနေမိ၍ ရာဇဒဏ်နှက်ခံရသဖြင့် နှုတ်ခမ်းပြတ်သွားရသော ကိုယ်လုပ်တော်တစ်ဦး၏အဖြစ်ကို–

> “ထိပ်ဖျားထိပ်ချာ၊ ဖနန်းလျာကို၊ ကွယ်ရာဆီတည့်၊ ချောင်းနှောင်း ကြည့်လျက်၊ မလှည့်ဘယ်ညာ၊ တေးကွင်းစာကို၊ နှုတ်မှာငုံလှိုင်း၊ လေ့ကျက်တိုင်းဖြင့်၊ ရီမှိုင်းမျက်စိ၊ တမ်းယမ်းမိလျက်၊ မချိမူးဝေ၊ ကြာတောင်းနေသော်၊ ပရမေထွက်ထား၊ တို့မင်းဖျားက၊ လက်ဝါး မကွာ၊ စေပါခလေ့၊ ကြည့်၍မမြော်၊ ခေါ်တော်ခဏ၊ မရတည့်ပဲ၊ ဖင့်နွဲ့ရှည်ကြာ၊ နောက်မှလာသော်၊ ထွက်ချာဘုန်းဝှန်၊ မင်း၏ မာန်ဖြင့်၊ စွဲမှန်နေကျ၊ ဒုတ်အင်းချနှင့်၊ ပြင်းပြမျက်ထွက်၊ ရိုက်တည့်နှက်သော်၊ သွေးထွက်ယိုစွတ်၊ နှုတ်ခမ်းပြတ်လျက်၊ ဆွတ်ဆွတ်ကျင်နာ၊ သည်အမာလည်း၊ နှစ်တာရှည်လျား၊ တမ်းခွန် လွှားသို့၊ ထင်ရှားစွာဘိ၊ ခုပင်ရှိ၏။”[၂]

ဟု ဖွဲ့ဆိုခဲ့ပါသည်။ ထိုမျှသာမက–

---

[၁] ရွှန်း၊ ဦး၊ မဟာမင်းလှမင်းခေါင်ကျော်၊ ၁၉၆၅၊ ၁၃။

[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၂၁။

> "မှတ်မိတစ်ခါ၊ နီတျာကိုယ်မွေး၊ သဘော်ကျေးကို၊ မြတ်လေး
> သာရှင်၊ လက်ညှိုးတင်၍၊ ရှုမြင်စကား၊ ကစားရာတွင်၊ နန်းလျာ
> တည်စ၊ ရွှန်းယဉ်လှသည်၊ ရှင်ဖဘုရား၊ ရှေ့ဆီပါးဖြင့်၊
> ကြွသွားဆီတည့်၊ မျှော်ကြည့်လိုက်သော်၊ အပြည့်ကိုယ်လုံး၊
> ပတ်ကုံးနှံမျှ၊ တပ်ရာဂကြောင့်၊ ယုယမြတ်လေး၊ လက်တွင်း
> ကျေးကို၊ မနေးရင်ခွင်၊ ချထားတင်လျက်၊ မထင်သတိ၊
> ကြိတ်နှိပ်မိ၍၊ နမိနမြော၊ သဘော်ကပါ၊ ကျေးနီတျာသည်၊
> ခန္ဓာပျက်ကြွေ၊ ဆုံးပလေ၏" [၁]

ဟု ခမည်းတော်၏အလှအား သတိလက်လွတ် ငေးမောနေမိသည့် နန်းတွင်းသူတစ်ဦး အကြောင်းကိုပါ ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။

နှုတ်ခမ်းပြတ်ခဲ့ရသည့် ကိုယ်လုပ်တော်အကြောင်းနှင့် ကျေးသားလေး အသက်ဆုံးရသည်အထိ သတိလက်လွတ်ဖြစ်ရသူ နန်းတွင်းသူတစ်ယောက်အကြောင်းကို ပိုဒ်ရေ(၃)တွင် ရှည်လျားစွာ ဖွဲ့ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အိမ်ရှေ့မင်းအား ငေးမောတပ်မက်မိသော နန်းတွင်းသူ၏အဖြစ်သည် လည်းကောင်း၊ လက်တွင်းမှ ကျေးသားကလေးကို သတိလက်လွတ် ဖိကြိပ်နှိပ်မိသဖြင့် အသက်ဆုံးခဲ့ရပုံသည် လည်းကောင်း ဟာသရသ၊ ကရုဏာရသတို့ကို ခံစားရစေပါသည်။ ခမည်းတော်၏ အချောအလှထူးပုံကို ခန့်မှန်းမိစေသည့် အလှဘွဲ့များလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအဖွဲ့တို့သည် ခမည်းတော်၏ အချောအလှကို ဖွဲ့ဆိုခြင်း ဟူသည့် မူလအကြောင်းအရာကို ထင်ရှားစေရန် သွယ်ဝိုက်ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုထားသည့် အဖွဲ့များလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထူးခြားစွာ ချောမောလှပသည့် ရုပ်ဆင်းသွင်ပြင်ကို မြင်ရသောအခါ သတိလက်လွတ် ပြုမူတတ်ကြသော လူ့သဘာဝနှင့်ယှဉ်၍ ဖွဲ့ဆိုထားသော အဖွဲ့သည် ဇာတ်လက်တက်ဆန်သည့် အဖွဲ့မျိုးဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဤသည်မှာလည်း အခြားဧချင်း စာဆိုတို့နှင့် မတူသော စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ ထွင်ဉာဏ်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ အခြားဖွဲ့ရိုးဖွဲ့စဉ် ဧချင်းများနှင့်မတူ တမူထူးခြားစွာ ဖွဲ့ဆိုခဲ့သော အဖွဲ့မျိုးပင် ဖြစ်ပါသည်။

စာဆိုသည် မင်းထိပ်ဦးနေ ခမည်းတော်အဖွဲ့များတွင် ဘုန်းလက်ရုံးစွမ်းတို့ကို အလိုင်းတကြီး သရုပ်ဖော်ဖွဲ့ဆိုခြင်း မပြုခဲ့ရုံသာမက အချောအလှသဘာဝကို ပေါ်လွင်စေရန် အစွမ်းကုန်ချီးမြှောက်သော စကားလုံးတို့ဖြင့်လည်း ဖွဲ့ဆိုခြင်း မပြုခဲ့ပါပေ။ ထူးခြားသည့် အခမ်းအနားတွင် ထူးခြားသည့် တင့်တယ်လှပပုံကို မကြုံစဖူး ရှုမြင်ရသူ

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၂၁။

ပျိုပျိုအိုအိုတို့၏ ကဲတတ်သဲတတ်သည့် သဘာဝကိုသာ ဆင်ခြင်ဖွဲ့ဆိုခြင်းသည်ပင် စာဆို၏ ထူးခြားသော ထွင်ဉာဏ်တစ်ရပ်ဟု ဆိုရပါမည်။

မယ်တော်အဖွဲ့များ

စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် မင်းထိပ်ဦးနေ၏ မယ်တော်အလှကိုလည်း အနုစိတ် သရုပ်ဖော် ဖွဲ့ဆိုထားခဲ့ပါသည်။ ဦးခေါင်းမှတိုင် ခြေဖျားအဆုံး လှပသူ ဖြစ်ပုံကို ဖွဲ့ဆိုရာတွင်လည်း သဘာဝနှင့်ကင်းလွတ်ခြင်းမရှိသော အဖွဲ့မျိုးကိုသာ ဦးစားပေး၍ ဖွဲ့ဆိုထားခဲ့ပါသည်။ မယ်တော်၏ အသားအရောင်သည် ဖြူသည်၊ ဝင်းသည်၊ ညိုသည် စသည်ဖြင့် ခွဲခြားနိုင်ခြင်းမရှိဘဲ ထွန်းပသော အသရေဖြင့် တင့်တယ်လှပနေကြောင်းကို–

> "ဖြူအိဝင်းကို၊ မဆိုစသာ၊ ပြာအိပြတ်ပြတ်၊ မမှတ်သာလှည့်၊
> ညိုအိဆိုမည်၊ သည်လည်းမရ၊ ထွန်းပအသရေ၊ အထွေထွေသည်၊
> ထင်ခြေအနည်းနည်းတည့်လေ။"[၁]

ဟု ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ အင်းဝခေတ်စာဆို ရှင်တေဇောသာရ၏ ရွှေရုပ်သွင်ရတုတွင် 'ရွှေရည်ရုပ်တု ပုံသွင်းပြုသို့' ဟု အသားအရေ၊ ဝင်းဝါစိုပြေလှပပုံကို ဖွဲ့ဆိုထားခဲ့ပါသည်။ ဇမ္ဗူရာဇ်ရွှေစင် အရောင်အသွေးသည် စာဆိုအများစု ဖွဲ့နွဲ့တင်စားလေ့ရှိသော အလှအဆင်းအရောင်ဟုပင် ဆိုရပါမည်။ စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာကမူ မင်းထိပ်ဦးနေ၏ မယ်တော်အသားအရောင်သည် ဖြူ၍လှခြင်း ညို၍လှခြင်း၊ ဝင်း၍ လှခြင်းမျိုး မဟုတ်၊ ညိုသယောင်၊ ဖြူသယောင် ဝင်းသယောင် စသည်ဖြင့် ထင်ခြေ အမျိုးမျိုးဖြစ်ပေါ်စေသည့် လှပခြင်းမျိုးဖြစ်ပုံကို ထူးခြားစွာ ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။

စာဆိုသည် ဖြူဝင်းသော အသားအရောင်အလှကို နှစ်သက်သူက ဖြူသည်ဟု ထင်မှတ်မိပုံ၊ အသားတော်ညိုပြာညက်ကို နှစ်သက်သူက ညိုပြာညက်ဟု ထင်မိပုံ စသည်ဖြင့် ရှုမြင်ခံစားသူတို့တွင် ထင်ခြေအမျိုးမျိုး ဖြစ်နိုင်ပုံကို ဖွဲ့ပြထားသည့် ဖြူ၍ ဝင်း၍ ညို၍ လှခြင်းမဟုတ်ဘဲ လှ၍ပင်လှခြင်း ဟူသော ပင်ကိုယ်အလှသဘောကို သိသာစေသည်။ ထိုအဖွဲ့သည် ခံစားသူရှုထောင့်မှနေ၍ သဘာဝကျကျ ဖွဲ့စပ်ထားဟန်ဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ 'ဖြူအိဝင်းကို မဆိုစသာ'၊ 'ပြာအိပြတ်ပြတ် မမှတ်သာလှည့်' 'ညိုအိဆိုမည် သည်လည်းမရ' စသည့် ပုံစံတူ အပြိုင်ပုဒ်စုတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ဖွဲ့ဆိုထားသည်မှာ စာဆို၏ ထူးခြားသော အတွေးအရေးကို ထင်ရှားစေ

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၅။

ပါသည်။ စာဆို၏အဖွဲ့သည် အသားအရေလှပမှုကို စံတစ်ခုဖြင့် အမွမ်းတင်ဖွဲ့ခြင်း မဟုတ်ဘဲ ရှုမြင်ရသူတို့ ခံစားရမည့် အခြေအနေနှင့် ထင်ဟပ်ဖွဲ့ဆိုထားမှုအရပင် အခြားသော အလှအဖွဲ့တို့နှင့်မတူ ကွဲပြားနေသော အဖွဲ့တစ်ရပ်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။

တစ်ဖန် မယ်တော် မဟာဓိပတိဒေဝီ၏ အလှမျက်နှာကို ဖွဲ့ဆိုရာတွင်–

> “သွားလည်းနက်ရောင်၊ ပြောင်ပြောင်ဖိတ်လျှမ်း၊ နှုတ်ခမ်းယဉ်ကဲ
> မတွဲမထော်၊ အဆင်းသော်မူ၊ မှည့်ပျော်ကျီးအာ၊ ပမာမပြား၊
> ခြားနားလှဟန်၊ မလန်မကုပ်၊ အကြိုက်လုပ်သို့ ”[၁]

ဟု လည်းကောင်း၊

> “မျက်လုံးအသရေ၊ မြူတေထွန်းပြောင်၊ ကော့မျက်တောင်နှင့်
> မျက်မှောင်မျက်လုံး၊ မျက်ခုံးယဉ်ကျူး၊ နဖူးတန်ယဉ် ဆံလျှည်
> ကြှဟန်၊ လွန်လွန်ကြူးကြူး၊ ထူးထူးဆန်းဆန်း၊ နပန်းဆံကျ၊
> စီလျက်လှ၏ ”[၂]

ဟု လည်းကောင်း ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ သွား၊ နှုတ်ခမ်း၊ နှာခေါင်း၊ မျက်လုံး၊ မျက်ခုံး စသည်ဖြင့် မျက်နှာအစိတ်အပိုင်းအသီးသီး၏ တင့်တယ်လှပပုံကို အနုစိတ် ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ‘သွားလည်း နက်ရောင်’ ဟူသော အသုံးသည် စာဆို၏ ထူးခြားစွာဖွဲ့ဆိုမှုဟု ဆိုရပါမည်။ မြန်မာ့ရိုးရာတစ်ရပ် ဖြစ်သော ကွမ်းစားသည့်ဓလေ့ကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့ဆို ထားခြင်းဟုလည်း ဆိုနိုင်ပါသည်။ မင်းထိပ်ဦးနေ၏ မယ်တော်သည် အသက်အရွယ် အရလည်း ကွမ်းကို စွဲမြဲစွာ စားတတ်သူဖြစ်ပါက သွား၏ အရောင်အဆင်းတို့ နက်ပြောင်နေမည်ဖြစ်သည်။

အောင်မြင့်စိန်(ထားဝယ်) ဘာသာပြန်သော အင်းဝမြို့ရောက် သံတမန် တစ်ဦး၏ ကိုယ်တွေ့မှတ်တမ်း (The Account of an Embassy to the Kingdom of AVA in the year 1795 by Michael Symes) တွင်–

> “အမျိုးသမီးရော အမျိုးသားများပါ မျက်ရစ်ထောင့်အား အရောင်
> ဖျော့ဖျော့ဆိုး၍ သွားများအား အမည်းဆိုးကြပါသည်။ ဤသွားကို
> အမည်းဆိုးထားခြင်းမှာ ဥရောပသားတို့အတွက် အမြင်မသင့်တော်ပေ ”[၃]

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၆။

[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၆။

[၃] အောင်မြင့်စိန်၊ ထားဝယ်၊ ၂၀၁၆၊ ၁၈၂။

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုဖော်ပြချက်အရ ညောင်ရမ်းခေတ်နှောင်းပိုင်းကာလများကပင် သွားအနက်ဆိုးသော ဓလေ့ရှိခဲ့သည်ဟု မှန်းဆဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ ကွမ်းစား၍ အမည်းရောင် ဖြစ်နေသော သွားများကို ဖုံးကွယ်လိုသောသဘောဖြင့် သွားအနက်ဆိုးကြခြင်းလောဟုလည်း မှန်းဆနိုင်ပါသည်။ မည်သို့ပင် ဖြစ်စေကာမူ ထိုခေတ်ထိုအခါတွင် ရှိခဲ့သည့် အသွင်အပြင်တစ်ရပ်ကို ရဲရဲဝံ့ဝံ့ ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုထားခြင်းသည်ပင် စာဆို၏ ထူးခြားမှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ အခြားသောစာဆိုတို့၏ အလှဘွဲ့များတွင် သွား၏အရောင် အဆင်းလှပပုံကို ပုလဲရောင်၊ ငွေရောင်တို့ဖြင့်သာ အများအားဖြင့် တင်စားရေးဖွဲ့သည်ကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာကမူ ကုမ္မာဘယပျို့တွင်လည်း သွားအနက်ရောင်အလှကို ဖွဲ့ပြထားသည်မှာ ခေတ်ကို ထင်ဟပ်ဖွဲ့ဆိုတတ်သော စာဆို၏ ထွင်ဉာဏ်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ပကတိမျက်မြင်အခြေအနေကို သဘာဝကျကျ ရှုမြင်၍ ထည့်သွင်းဖွဲ့စပ်လေ့ရှိသော စာဆို၏ သဘောကို သိသာစေသော အဖွဲ့တစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။

'မှည့်ပျော်ကျီးအာ' ဟူသော အသုံးသည် နှုတ်ခမ်းအရောင်၏ ရဲရဲနီနေပုံကို သဘာဝကျစွာ မြင်သာထင်ရှားစေပါသည်။ 'မလန်မကုပ် အကြိုက်လုပ်သို့' ဟူ၍လည်း သဘာဝအလျောက် ဖြစ်တည်နေသော နှုတ်ခမ်းကိုပင် စိတ်ကြိုက်ပုံသွင်း ပြုလုပ်ထားသည့်နှယ် တင်စားရေးဖွဲ့ထားသဖြင့် သေသပ်သော နှုတ်ခမ်း၏အလှကို သဘာဝကျစွာ ပေါ်လွင်စေပါသည်။ 'မြတေထွန်းပြောင်၊ ကော့မျက်တောင်'နှင့် ဟူ၍လည်း အရောင်တောက်ပနေသော မျက်လုံး၏အလှကို မျက်တောင်ကော့ကလေးများဖြင့် လိုက်ဖက်စွာ ယှဉ်တွဲဖွဲ့စပ်ထားသည်မှာ မျက်လုံး၏အလှကို မြင်သာထင်ရှားစေပါသည်။ ထိုမျှသာမက 'မျက်' ဟူသော စကားလုံးကို အထပ်ထပ်သုံး၍ ဖွဲ့ဆိုထားသည်မှာ အသံချိုသာပြေပြစ်မှုရှိနေသဖြင့် မဓုရတာဂုဏ်မြောက်နေပါသည်။ 'လွန်လွန်ကြူးကြူး' 'ထူးထူးဆန်းဆန်း' ဟူသော ဝိစ္ဆာလုံးထပ် အသုံးများကြောင့် အသံသာမှု ရှိစေသည်သာမက အထူးတဆန်း အံ့သြဘနန်း လှပပုံကို သိသာစေပါသည်။ မယ်တော်၏ သွား၊ နှုတ်ခမ်း၊ မျက်လုံး၊ မျက်တောင်၊ မျက်ခုံး စသည့် အသေးစိတ်အလှများကို ဖွဲ့ဆိုထားသည့် အလှသရုပ်ဖော်အဖွဲ့များသည် သဘာဝကို အခြေတည်၍သာ ဖွဲ့ရန် စိတ်အားထက်သန်သည့် စာဆို၏ ထွင်ဉာဏ်ကို အထင်အရှား ဖော်ပြနေကြပါသည်။

စာဆိုအများစုသည် မိန်းမပျိုတစ်ဦး၏အလှကို ဖွဲ့ဆိုရာတွင် ပင်ကိုယ်အလှတွင် အပြင်အဆင်အလှ၏ ထူးခြားမှုကိုပါ ပေါင်းစပ်၍ ဖွဲ့ဆိုလေ့ ရှိတတ်ပါသည်။ ပင်ကိုယ်လှသူတွင် အဖိုးထိုက်တန်သော အရောင်အသွေးလှပသည့် အဝတ်အစား တန်ဆာဆင်မှုတို့ ပေါင်းစပ်ကာ ဖွဲ့ဆိုလေ့ ရှိကြပါသည်။ သို့သော် စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာကမူ မင်းထိပ်ဦးနေ၏ မယ်တော်အလှကို ဖွဲ့ဆိုရာတွင် အဆင်

အပြင်တတ်မှ လှသောသူတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ ဆင်ရန်ပြင်ရန်ပင် မလိုသော ပင်ကိုယ်အလှသရုပ်ကို–

"သူများမိန်းမ လှပကြသည်၊ ပြုသဆင်ယင်၊ ခြင်လွင်ထပ်ဆင့်၊ ထုံးမြိတ်သင့်မှ၊ ယဉ်နုကြ၏။ မင်းလှမယ်တော်၊ လှသည် သော်ကား၊ တွေးခေါ်မမူ၊ အဖြူသက်သက်၊ ခြယ်ဖက်မဲ့ပါ၊ ဆင်ဝတ်ကာမျှ၊ ရှုသာမျက်ပွင့်၊ တော်လှသင့်၏၊ နုရင့်ခြယ်ဆင်၊ ပျော်ရွှင်မှိုင်းမှိုင်း၊ ယဉ်ရိုင်းမရွေး၊ နီတွေးညိုပြာ၊ ရွှေဝါငွေသား၊ ဝတ်စားသမျှ၊ ဆင်တိုင်းလှ၏"[၁]

ဟု ဖွဲ့ဆိုခဲ့ပါသည်။ မင်းထိပ်ဦးနေ၏ မယ်တော်သည် အပြင်အဆင်အလှ မလိုအပ်လောက်အောင် ပင်ကိုယ်ချော ပင်ကိုယ်လှသူ ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားစေသည့် အဖွဲ့ ဖြစ်ပါသည်။ ဤအဖွဲ့တွင် စာဆိုသည် အပြင်အဆင်ကြောင့် အလှတန်ဖိုး ပိုမိုလာပုံကို ဖွဲ့ဆိုခြင်းမပြုပဲ ပင်ကိုယ်အလှ တန်ဖိုးမြင့်ပြီးဖြစ်၍ ပြင်သမျှ ဆင်သမျှ လှပပုံကို အထူးပြုဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ပြုပြင်ခြယ်သခြင်း မရှိဘဲနှင့် လှပသူဖြစ်ပုံကို သဘာဝကျကျ ရိုးရိုးရှင်းရှင်း ဖွဲ့ဆိုထားခြင်းသည်ပင် စာဆို၏အလှဘွဲ့ထွင်ဉာဏ် ဟုပင် ဆိုနိုင်ပါသည်။

ထိုမျှသာမက မယ်တော်အလှနှင့် တုနှိုင်းယှဉ်လာသူမှန်သမျှသည် အရိုင်းအစိုင်း ပမာ ရယ်ဖွယ်သာ ဖြစ်ရကြောင်း ဖော်ပြ၍လည်း–

"သခင့်မယ်တော်၊ လှကျော်စံတည့်၊ ယဉ်သည်ကဲမြင့်၊ နုသည် နှင့်ကို၊ နှိုင်းချင့်စရာ၊ အောက်မေ့ရှာသော်၊ အရာမဟုတ်၊ ပယုတ်နှင့်ဆား၊ ငွေသားမှုတ်ပဲ၊ ဘွယ်ကြဲမင်းစံ၊ ဝေးလံနှိုင်းချိန်၊ စိန်နှင့်သလင်း၊ ပယင်းအင်တွဲ၊ ပုလဲခရု၊ ပမာပြုသို့၊ ပုံတုဝေးဘိ၊ ရယ်ဖွယ်ရှိ၏"[၂]

ဟု ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ ဂုဏ်မြင့်နှင့် ဂုဏ်နိမ့် မနှိုင်းသာအောင် ကွာခြားပုံဖြင့် ပမာပြု၍ ဖွဲ့ဆိုထားပုံသည် စာဆို ရွှေတောင်နန္ဒသူ၏ မွေ့နွန်းရကန်မှ–

"ပိုးဝါနှင့်ချည်ဝါ၊ နံ့သာနှင့်ဒဟပ်သား၊ ဆားနှင့်ဖုံးမသိန်၊ စိန်စစ်နှင့်ဖန်ကွဲ၊ ပုလဲနှင့်ယောက်သွား၊ သကြားနှင့်သကာ၊

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၈။

[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၆၀၊ ၇။

နဂထာနှင့်ရွှေရွက်ပြား၊ ငါးရိုးနှင့်ဆင်စွယ်၊ တယ်လူးနှင့်ပေါက်လှ၊
စသာနှင့်ငချိပ်၊ ရိုးရိပ်ယောင်မှား အဖိုးထားမှာ ခြားနားဝေးလံ"[၁]

စသော အဖွဲ့၏ ရေ့ဆောင်လမ်းပြသဖွယ် အဖွဲ့ဟုပင် ဆိုရပါမည်။ ထိုကဲ့သို့ ဂုဏ်မြင့်၊ ဂုဏ်နိမ့် ယှဉ်တွဲကာ ကိုယ်ရည်သွေး၊ ကန်ကျောက်ဖွဲ့ဆိုထားသည့် အဖွဲ့များသည် ခေတ်အဆက်ဆက် စာဖတ်ပရိသတ်အဖို့ နှစ်သက်စေသော အဖွဲ့များ ဖြစ်ခဲ့ရကြောင်းကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ မည်သို့သော အပြင်အဆင်အလှမျိုးကမျှ မယှဉ်နိုင်သော ပင်ကိုယ်အလှ၏ ထူးခြားသော ဂုဏ်ရည်ကို ပေါ်လွင်စေရန် နှိုင်းယှဉ်ပြ၍ ဖွဲ့ဆိုဟန်သည် စာဆို၏ ဆန်းသစ်သောထွင်ဉာဏ်ကို ဖော်ပြနေပြန်ပါသည်။

စာဆိုဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် မင်းထိပ်ဦးနေ၏ မယ်တော်အလှကို ဖွဲ့ဆိုရာတွင် အပြစ်ကင်းသော အလှသဘောကို ထပ်ကာထပ်ကာ ဖွဲ့ပြထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ပိုဒ်ရေ(၉)တွင် 'တင်မည့်ပြစ်ဝင်၊ မထင်မြူမျှ' ဟု ပထမအကြိမ် ဖွဲ့ဆိုပြီး ပိုဒ်ရေ(၉)၏ အဆုံးချတွင် 'ပြစ်ဆာတည့်မြူသေး ရှင်းရှင်းဝေး' ဟု ဒုတိယ အကြိမ် ထပ်မံဖွဲ့ဆိုပါသည်။ ပိုဒ်ရေ(၁၂) အဆုံးချတွင် 'ပြစ်ဆာတည့်မြူသေး ရှင်းရှင်းဝေး' ဟု တတိယအကြိမ် ထပ်မံ၍ဖွဲ့ဆိုပြန်ပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ အပြစ်ကင်းခြင်းသည်ပင် အလှဂုဏ်တစ်ရပ်ဖြစ်ပုံကို အထပ်ထပ်ဖွဲ့ဆိုပြထားရာ သဘာဝကျကျ အလှကို ရှုမြင်ခံစားတတ်သော စာဆို၏ ထွင်ဉာဏ်ကိုလည်း ထင်ရှားစေသည်။ ခြောက်ပစ်ကင်းသောအလှဟု သာမန်မျှ ဖွဲ့ဆိုခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ အပြစ်ဟူ၍ မြူမှုန်မျှပင် မတင်လောက်အောင် လှသူဖြစ်ပုံကို (၃)ကြိမ်မျှ ဖွဲ့ဆိုထားခြင်းသည်ပင် အရိုးရှင်းဆုံး အလှဂုဏ်ကို ဖော်ထုတ်ဖွဲ့ဆိုပြရာ ရောက်နေသည့် စာဆို၏ထူးခြားမှုဟု ဆိုချင်ပါသည်။

စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် မင်းထိပ်ဦးနေမင်းသမီးလေး၏ မယ်တော် မဟာဓိပတိဒေဝီ၏ အလှသရုပ်ကို ဖော်ထုတ်ဖွဲ့ဆိုရာတွင်လည်း မည်သည့်ရှုထောင့်မှ ဖွဲ့သည်ဖြစ်စေ သဘာဝကျကျ လှပမှုကိုသာ ဦးစားပေးဖွဲ့ဆိုထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အရှိကို အရှိအတိုင်း ရိုးရိုးရှင်းရှင်းပင် ဖော်ထုတ်ဖွဲ့ဆိုခဲ့ခြင်းသည်ပင် အခြားသော အလှဘွဲ့များနှင့်မတူ ကွဲပြားနေသည်ကို တွေ့နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ မယ်တော်၊ ခမည်းတော်တို့၏ ချောပုံ၊ လှပုံကို ဖွဲ့ဆို၍ 'ဘမျိုးဘိုးတူ၊ မိရိုးမျိုးတူ' ချောမောလှပမည်ဖြစ်ကြောင်း သိသာစေရန် ဖွဲ့ဆိုသည်ဟုလည်း ဆိုရပါမည်။

---

[၁] ရွှေတောင်နန္ဒသူ၊ ၁၉၆၄၊ ၅။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် တျာချင်း ဟူသော အဖွဲ့ဖြင့် မြန်မာကဗျာအဖွဲ့ပုံစံအသစ် တီထွင်ဖွဲ့စပ်ခဲ့သကဲ့သို့ပင် ချေင်း ဟူသော ဂန္ထဝင်စာပေ အဖွဲ့ပုံသဏ္ဌာန်တွင် စိတ်ကူးဆန်းသစ်မှုဖြင့် ပေါင်းစပ်ဖန်တီး ဖွဲ့စပ်ထားကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ မူလချေင်းအဖွဲ့ခံ အကြောင်းအရာကို အခြေတည်၍ စိတ်ကူးသစ်များ ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်ဖန်တီးခဲ့ခြင်းဟု ဆိုရပါမည်။ ချေင်းပါ ခမည်းတော်အဖွဲ့များ၊ မယ်တော်အဖွဲ့များသည် လောကသဘာဝ၊ လူ့သဘာဝကို ဦးစားပေးဖွဲ့ဆိုမှုများ ဖြစ်နေခြင်းသည်ပင် စာဆို၏ လမ်းရိုးဟောင်းတွင် ဆင့်ကာထွင်မှုဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ စာဆို၏ထွင်ဉာဏ်ကို ဖော်ပြနေသော ထိုအဖွဲ့တို့သည် ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် အထူးထင်ရှားခဲ့သော စာဆိုကျော်တို့၏ စာပေလက်ရာများ၏ ရှေ့ဆောင်လမ်းပြသဖွယ် အဖွဲ့များ ဖြစ်ခဲ့ပေလိမ့်မည်ဟုလည်း ထင်မှတ်ရပါသည်။

စာဆိုသည် မင်းထိပ်ဦးနေချေင်းတွင် မင်း၏လက်ရုံးရည်၊ နှလုံးရည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ၊ ပြည်ဘွဲ့၊ မြို့ဘွဲ့များ၊ ပုခက်ဘွဲ့များ စသည်တို့ ထည့်သွင်းခြင်းမပြုဘဲ အလှဘွဲ့များကိုသာ တိုက်ရိုက်တစ်မျိုး၊ သွယ်ဝိုက်၍တစ်ဖုံ ဖွဲ့စပ်ထားပါသည်။ ထိုသို့ သမရိုးကျ ချေင်းဖွဲ့ဆိုပုံ၊ အစဉ်အလာမှ ခွဲထွက်ဖွဲ့စပ်ထားသည့်အတွက် ဒုတိယတန်းစားချေင်းအဖြစ်သာ ပညာရှင်တို့က သတ်မှတ်ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ဟန်တူပါသည်။ စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် အခြားချေင်းစာဆိုများကဲ့သို့ပင် ဘုရင်နှင့် မိဖုရားဆိုင်ရာ အဖွဲ့များကို ဝီရရသ ခံစားရစေရန် ရည်သန်၍ အလှူင်းတကြီးဖွဲ့ဆိုလိုက ဖွဲ့နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ရာဇဝံသဉာဏ်ပေးရန် ရည်ရွယ်၍ ရာဇဝင်ကြောင်းများကို အကျယ်တဝင့် ဖွဲ့ဆိုလိုပါကလည်း ဖွဲ့နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ချေင်းဟောင်း (၁၂)စောင်တွင် အကောင်းဆုံးဟု ပညာရှင်များက သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည့် မင်းရဲဒိဗ္ဗချေင်း ပေါ်ထွက်ပြီး ဖြစ်သည့်အတွက် ချေင်းကောင်းတို့၏ သဘာဝကို နည်းယူလိုပါကလည်း နည်းယူနိုင်မည့် ရှေ့သွားရှိပြီး ဖြစ်ပါသည်။

တစ်ဖန် မင်းနှင့်မိဖုရားတို့၏အကြိုက် သဘာဝကိုမူတည်၍ အလှသရုပ်ကိုသာ ဖော်ထုတ်ဖွဲ့ဆိုခြင်းဟု ဆိုလျှင်လည်း လူ့သဘာဝ၊ လောကသဘာဝကို ဤမျှ ထည့်သွင်းခြင်းမပြုဘဲ စာဆို ဆန္ဒရှိသလောက် မြှောက်ပင့်ဖွဲ့ဆိုနိုင်စွမ်းမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ မင်းထိပ်ဦးနေချေင်းတွင် စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် လောကသဘာဝ၊ လူ့သဘာဝကို ရှုမြင်ဆင်ခြင်တတ်သော ဉာဏ်ဖြင့်သာ ရေးဖွဲ့ခဲ့ကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ စာဆို၏ အခြားချေင်း (၂)စောင်ဖြစ်သော မင်းထိပ်ဦးတင်ချေင်းနှင့် မင်းထိပ်ပန်ချေင်းတို့တွင် ထိုသို့သောအဖွဲ့မျိုး ပါဝင်မှု မရှိပါချေ။ ဤချေင်း၌ စာဆိုသည်

ရာဇဝံသဉာဏ်ပေးရန် ရည်ရွယ်ရင်းမရှိဘဲ စာဆို့အကြိုက် လောကသဘော၊ လူ့သဘော များကိုသာ အလေးပေး၍ ထင်ရှားအောင် ဖွဲ့စပ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။

မင်းထိပ်ဦးနေဇချင်းပါ စာဆို၏ ထွင်ဉာဏ်သည် နောက်နှောင်းခေတ်များ၌ စာပေပညာရှင်တို့ အလေးတယူပြုခဲ့ကြသည့် လောကသဘာဝ လူ့သဘာဝ အဖွဲ့ကောင်း တို့၏ ရှေ့ဆောင်လမ်းပြအဖွဲ့များ ဖြစ်နေကြောင်းကိုလည်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ အကြံတူသည့် နောက်နှောင်း စာဆိုတို့၏ စာပေလက်ရာများ ပိုမို တောက်ပြောင်စေရန် လမ်းခင်းပေးသည့်နှယ်ဖြစ်ခဲ့သော စာဆို၏ထွင်ဉာဏ်မှာ ချီးကျူးလေးစားဖွယ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ စာဖတ်သူတို့အား လောကသဘာဝ၊ လူ့သဘာဝတို့ကို သတိပြုခံစား တတ်စေရန် ပဒေသရာဇာဧကရာဇ်တို့ အကြိုက်အလိုက် ဖွဲ့ဆိုရသည့် စာပေပုံသဏ္ဌာန် တွင်ပင် လူ့သဘာဝ၊ လောကသဘာဝတို့ကို ရှုမြင်ဆင်ခြင်ဖွဲ့စပ်ခဲ့ခြင်းသည် စာဆို၏ လေးစားဖွယ် ကောင်းလှသော၊ ရဲဝံ့လှသော ထွင်ဉာဏ်ကို ပေါ်လွင်နေစေခဲ့ပါ တော့သည်။ စာဆို၏ မင်းထိပ်ဦးနေဇချင်းသည် ဧချင်းကဗျာတွင် ဒုတိယတန်းစား ကဗျာတစ်ပုဒ်အဖြစ် သတ်မှတ်သော်လည်း လူ့သဘာဝအဖွဲ့တွင်မူ ပထမတန်းစား ကဗျာတစ်ပုဒ်အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းတွင် မင်းထိပ်ဦးနေဇချင်းမှ စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ ထွင်ဉာဏ်ကို ထုတ်နုတ်တင်ပြထားပါသည်။ ရှေးကမြန်မာစာပေသစ် ဟူသော ဆရာဇော်ဂျီက ဝိသေသပြုထားသည့်အတိုင်း စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် အတွေးသစ်ပုံ၊ အရေးသစ်ပုံတို့ကို အခြားစာပေလက်ရာများမှလည်း သုတေသနပြု နိုင်ဦးမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)။ (၂၀၁၁)။ ***ရေးဟန်ပညာနိဒါန်း***။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။

တိုး၊ ဦး။ (၁၉၁၅)။ ***ရာမရကန်ပထမအုပ်(တတိယအကြိမ်)***။ ရန်ကုန်၊ ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်။

တင်၊ ဦး၊ ပုဂံဝန်ထောက်မင်း။ (၁၉၆၉)။ ***ကဗျာဗန္ဓသာရကျမ်း***။ ရန်ကုန်၊ လယ်တီမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက်။

နန္ဒသူ၊ ရွှေတောင်။ (၁၉၆၄)။ ***မွေ့နွန်းရကန်***။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး။ (၁၉၆၀)။ ***မင်းထိပ်ဦးနေဧချင်း***။ မန္တလေး၊ တက်နေလင်းပုံနှိပ်တိုက်။

ဖေမောင်တင်၊ ဦး။ (၁၉၈၇)။ ***မြန်မာစာပေသမိုင်း(စတုတ္ထအကြိမ်)***။ ရန်ကုန်၊ စပယ်ဦးစာပေတိုက်။

ဘသောင်း၊ ဗိုလ်မှူး။ (၂၀၀၂)။ ***စာဆိုတော်များအတ္ထုပ္ပတ္တိ(ပဉ္စမအကြိမ်)***။ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်စာပေ။

မြင့်သန်း၊ ဒေါ်၊ ကထိက။ (၂၀၀၃)။ ***မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၊ တတိယတွဲ (ပဉ္စမအကြိမ်)***။ ရန်ကုန်မြို့၊ သတင်းနှင့်စာနယ်ဇင်းလုပ်ငန်း။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၁၉၉၁)။ ***မြန်မာအဘိဓာန်(ပထမအကြိမ်)***။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာန။

ရွှန်း၊ ဦး၊ မဟာမင်းလှမင်းခေါင်ကျော်။ (၁၉၆၅)။ ***ဥမ္မာဒန္တီပျို့***။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

အောင်မြင့်စိန်(ထားဝယ်)။ (၂၀၁၆)။ ***အင်းဝမြို့ရောက် သံတမန်တစ်ဦး၏ ကိုယ်တွေ့မှတ်တမ်း***။ ရန်ကုန်၊ ဇင်ရတနာစာပေ။